

РАБОТНИКЪ

(LE TRAVAILLEUR)

ЦѢНА:

3 мѣс. 1 л. 25 ст., 6 м. 2 л. 50, 1 г. 5 л.

10 стотинки всѣки номеръ

ВСИЧКО, ЩО СЕ ОТНАСЯ ДО ГЪСТНИКА, СЕ ИСПРАЩА

ДО РЕДАКТОРА Н. ХР. ГАБРОВСКИ.

ТЪРНОВО.

АБОНИРАНИЕТО СТАВА:

Търново, у редактора

и Шуменъ, печатница „Основа“.

ВЪРХУ ИЗМѢНЕНИЕТО на КОНСТИТУЦИЯТА.

Трѣбваше ли да се подига въпросъ за измѣненіето на Конституцията или не трѣбваше, време ли е или не е време да се претегне тя, — вече е казано да се пита и да мислимъ върху тия питання. Законопроектъ за измѣненіето на Конституцията вече е приетъ и тя вече ще се измѣнива. Въ единъ отъ предидущитѣ броеве на нашия вѣстникъ ний говорихме, до колко еж въ вреда измѣненіята, които се приематъ отъ народното ни представителство. Обаче смѣтаме за нецѣлѣсходно да повторимъ казаното и да го допълнимъ. Тѣзи измѣненія смазватъ правата на най-големата частъ отъ населението и гонятъ подиръ си най-големия опасности за него. Съ намаляването числото на народнитѣ представители се намалява участието на народа въ управлението на държавата, намалява се народния надзоръ върху държавнитѣ и обществені работи. А колкото по-малко участвува народа въ управлението на държавата, толкова повече беззакония и злоупотребления ставатъ. Опасността се уголѣмява още и отъ това, че колкото е по-малко числото на народнитѣ представители, толкова по-лесно може едно правителство да си избере повече свои привърженици. Отъ 300 души представители много по-малко може да се избере повече правителствени (освѣтѣли съ явно потъпкване на законитѣ и съ нечувани насилія), отъ колкото когато еж 150 души. Избиранието на народнитѣ представители за 5 години така ежко е пълно съ опасността за най-големата частъ отъ населението. Нѣколкома себелюбци отъ богатата класа, едно реакционно (назадничаво) правителство въ 5 години може да направи множество несправими работи, отъ колкото ако тѣ се избиратъ за по-малко време. А въ повече случаи, и богатата класа, и избираниитѣ изъ нея правителства еж реакционни. Измѣненіето, споредъ което се иска да се гласуватъ законитѣ съ една четвъртина отъ числото на народнитѣ представители, сирѣчь, съ 20-30 души, уголѣмява опасността до най-голема степенъ. Едно правителство всѣкога може да намѣри 20-30 души, които ще му гласуватъ каквито цѣли закони. Сждбата на цѣлото население тогава ще зависи отъ волята на правителството, отъ желанията на 20 или 30 души.

Както вече не едѣважъ сме го казвали, нашата държава сѣ повече ста-

ва капиталистическа, сѣ по-сѣзнателно тя покровителствува интереситѣ на богатата класа. Днесъ вече то е ясно като день. Управляватъ нашата държава и ще я управляватъ представителитѣ и поддръжниците интереситѣ на капиталиститѣ. Днешното Народно Сѣбрание сѣ драгостъ поспѣща закона за покровителството на индустрията и за даване на преголѣми права на капиталиститѣ и никой отъ народнитѣ представители не се намѣри да иска едно какво-годѣ покровителство и на труда, на работницитѣ. Измѣненіето на Конституцията се прие съ едно грамадно множество гласове. То повече политическа сила дава на малцината, които управляватъ. То имъ дава възможностъ съ една леснина да прокараватъ закони полезни само на тѣхната класа. Ще рече, измѣненіето на Конституцията е вредно само за бѣдната класа, за работницитѣ, за най-големото множество отъ населението.

Може ли такова едно измѣненіе на Конституцията да се осуети, сирѣчь, може ли да се направи така щото да не се сѣдѣне то? Може споредъ насъ. Другъ пакъ ще говоримъ, какъ може да се сирѣ това измѣненіе на Конституцията. Но да се иска съвсѣмъ да се не бута Конституцията, е невъзможно вече. Рѣшено е вече да се измѣни Конституцията и за това ще се свика подиръ нѣколко мѣсеца Велико Народно Сѣбрание. Това Сѣбрание ще се свика именно за измѣненіето на Конституцията. Въ каква насока да се измѣни, напълно зависи отъ него. Но то безъ друго ще трѣбва да измѣни Конституцията.

Съвсѣмъ е безполезно, споредъ насъ, да се говори сѣга противъ измѣненіето на Конституцията. Тя ще се измѣни и трѣбва да се измѣни така, щото да се расширочатъ правата на българскитѣ граждани и да се обезпечатъ тѣ. Какво да се направи, за да се даде на измѣненіето на Конституцията такава напредничава насока — ежко върху какво трѣбва да мислятъ вече всички искрени свободолюбци, всички искрени защитници на бѣдната класа, на работницитѣ, на най-големата частъ отъ населението.

Това е вѣтанието, на което трѣбва да се даде отговоръ, безъ отлаганіе.

Д.

НАШИТЪ ЗАНАЯТЧИИ

Положението на по-големата частъ отъ нашитѣ занаятчи сѣ по-лошо става. Отъ освобождението насамъ, а най-главно, въ послѣднитѣ нѣколко години занаятчитѣ еж отпаднали и отпа-

дали сѣ повече. Преди освобождението и до скоро подиръ освобождението занаятчийската паредба въ градоветѣ и земледѣлството въ селата бѣха основата на нашия животъ. Занаятчийското рѣчно работеніе задоволяване потребитѣ на градското и селското ни население. Всѣкой занаятчи бѣше и самостоятеленъ господарь на своитѣ сѣчива на труда, и притежателъ на произведеніята. Едно време, преди деѣста-триста години, така е било на всѣкъдѣ. Но сѣга, въ повечето страни самостоятелното дребно занаятчиство се унищожаватъ, а гдѣто го има, сѣ повече се унищожаватъ. Сжщото става и у насъ. Съ повече занаятчи губятъ самостоятелността си, сѣ повече се отдѣлятъ отъ сѣчивата си, съ които преди прехранваха себѣ си и челядта си, сѣ повече ставатъ работници.

Въ нашитѣ градове има, не ще и дума, още доста дребни занаятчи. Който не знае положението имъ, може да си помисли, че тѣ еж всички самостоятелни господари на работата си. Но, ако се запознаемъ съ положението имъ по-отблизко, ще видимъ, че повечето отъ тѣхъ, макаръ и да еж още притежатели на сѣчивата и да работятъ въ свои дюкеничета, по работитѣ на парче за двама-трима по-заможни майстори. Ако нѣкъгъ винимъ въ работилницитѣ на послѣднитѣ и се запознаемъ съ работницитѣ имъ, ще видимъ че мнозина отъ тѣхъ до скоростъ еж биле самостоятелни занаятчи, а сѣга работятъ съ надница, за 8—10 гроша на день. Ще рече, една голѣма частъ отъ нашитѣ занаятчи вече изгуби самостоятелността си и работи за нѣколкомина, които присвоаватъ произведеніята и туку-рѣчи даромъ. И отъ день на день сѣ повече занаятчи губятъ своята самостоятелностъ, напушатъ занаята си. Единъ диятъ спасение въ нѣкоя друга работа, други, и то повечето, ставатъ наемни работници на нѣколкома заможни майстори.

Коя е причината на това? Който занаятчи сѣ е замислялъ върху положението си, той много добрѣ трѣбва да знае, коя е тя. Отъ възъ идатъ много и естени стоки. Стоитѣ, които идатъ отъ възъ, се работятъ на едро и съ машини. Произвежданието на едро и съ машини е много по-силно отъ дребното. При едрото производство рѣчно трудъ може да се замѣни съ машини и може да се распредѣли работата между работницитѣ така, щото да се изработватъ на веднѣжъ много продукти (произведения). При дребното производство това го нѣма; то е въ сжщото време рѣчно. За това възнитѣ стоки излизатъ много по-евтини отъ нашитѣ занаятчийски произведения и

повече се купуватъ. Това е причината, отъ която се съчиняватъ повечето отъ нашитѣ занаятчи.

Срѣцу естениитѣ на възнитѣ стоки можеха да се държатъ само онии занаятчи, които бѣха по-заможни, които имаха капиталъ. Такви бѣха и сж малцината. Повечето нѣтъзоха съвсѣмъ слаби предъ възнитѣ конкуренции и се съснаха, съсинаватъ се и днесъ. Но и по-заможнитѣ не ще могатъ за дълго време да стоятъ срѣцу естениитѣ на възнитѣ стоки. Мнозина и отъ тѣхъ ги очаква ежката сждба, каквато постигна повечето отъ тѣхнитѣ синарѣни. Нѣкои отъ по-заможнитѣ сѣга иматъ едно ерѣдство да избѣгнатъ тази сждба. Тѣ могатъ да се сдружатъ да отворятъ фабрика или работилница съ 20 души работници и на основаніе „закона за покровителството на индустрията“ да искатъ отъ държавата помощъ.

Но това могатъ да го направятъ само по двама-трима отъ всѣки занаятъ, а по-големата частъ отъ нашитѣ малки занаятчи и очаква крайна съсипни и унищожение на дребното рѣчно работеніе. Тѣ еж осждени да работятъ за въ полза на нѣколкомина, които иматъ капиталъ, т. е. на капиталиститѣ. Може ли да имъ се помогне, за да се спасятъ тѣ отъ това робство? Споредъ насъ, социалиститѣ, може. Въ другия брой на този вѣстникъ ще кажемъ, какъ може да имъ се помогне. А сѣга ще свѣршимъ, като имъ кажемъ, че дребното рѣчно орѣдѣ е осждено да загине съвсѣмъ, че то днесъ е причината на нѣмотията и никакви имъ животъ, и че дребното занаятчиство не може да се подигне съ никакви мѣрки. Който имъ казва, че дребното занаятчиство ще може да се подигне и въ сжщото време да се запази частното владѣние на сѣчивата, той лъже занаятчитѣ. Спасението на нашитѣ занаятчи, както и на цѣлото човѣчество, е въ едрото производство съ обществені сѣчива, съ общи машини. Това трѣбва да искатъ нашитѣ занаятчи и да не се лѣжатъ, че могатъ да запазятъ нѣкогашното си самостоятелно положение като господари на занаята си.

Д. Благоевъ.

КАКЪ СТАВА ЕКСПЛОАТАЦИЯТА НА РАБОТНИЦИТѣ?

Най-големата частъ отъ нашето бѣдно население живее въ дълбоко нѣвѣжество и не разбира причинитѣ на своята сиромания и тежко положение. То вижда, че ставатъ нѣкакви измѣненія въ нашия животъ, вижда, че отъ день на день става по-злѣ, но не разбира истинскитѣ причини на това. Като не може да си обясни, какъ се създаватъ голѣмитѣ богатства, отъ една страна, и крайната бѣдность, отъ друга, отдава всич-

ко това на една свърхестествена сила, която управлява и създава всичко въ света. То върва, че Бог създава богатствата на хората с помощта на техния труд, че винаги е имало богати и бедни и другояче не можело да бъде, защото такава била волята Божия, и нито богатите можели без бедните, нито бедните без богатите.

Какво заблуждение, каква умствена слъпота предъ истината, предъ същността на нйбата!

Богатствата се създават не с помощта и благоволието на някаква върховна сила, а с постоянни и неуморим труд на милиони работници. Трудът е главния извор на всички материални и умствени богатства. Благодарение нему, човкът днес е покорил природата, дивил животни и е накарал всичко да служи на неговата полза и за подобряне на живота му. Отъ роби на природата и на грубитъ условия на живота, чрезъ катаклизми и неуморим труд, хората днес сж станали владетели на грамадни сръдства за производство и печувани богатства, създадени отъ тѣхъ. Науката, изкуствата, всичко е насочено да подобри живота на хората и да го направи, колкото е възможно, по-лесен и по-щастлив.

Но защо при тѣзи грамадни богатства, които човкчеството владѣе, при тѣзи подобряния на живота, една голѣма част отъ него нѣма възможност да се ползува отъ плодетъ на многобройни човѣшки трудъ? Защо един живѣятъ въ изобилие и постоянни наслаждения, а други мратъ отъ гладъ и не сждатъ нито минута спокойствие? Защо един да вѣятъ възможност да се ползуватъ отъ Химията, Физиката, медицината, да прилагатъ напълно въ живота си Хиснената, съ една рѣчъ, да се ползуватъ отъ всички клонове на науката, а други да живѣятъ въ най-лоши условия, да киснатъ въ най-дълбоко невежество и суетѣрие и да не могатъ да си обяснятъ и най-проститъ природни и обществени явления?

Да се отговори на тѣзи питаниа, ще рѣче, да се раскрие тайната на богатствата и да се извадятъ наливъ причинитъ на всички обществени злини.

Начинътъ, по който хората дебитатъ сръдства за живѣние днесъ, е купуването и продаването. Фабрикантитъ, земледѣлицитъ, търговцитъ, занаятчиитъ продаватъ своитъ произведения и съ тѣхната цѣна си купуватъ всичко, що имъ е потребно за живѣние. Изворътъ за прехрана на богатата класа е печалбата, и именно съ това тя се отличава отъ работниците. Тѣзи послѣднитъ, като нѣматъ никаква собственост и никакви оръдия за производство, не могатъ да произведатъ самостоятелно стоки, отъ продажбата на които биха могли да живѣятъ. Тѣ сж принудени да се наематъ работници у фабрикантитъ и у други нѣкои самостоятелни производители и да продаватъ своя трудъ. Тѣи щото, една част отъ хората живѣе чрезъ купуване и продаване на стоки, а друга — чрезъ продаване на своята работна сила, чрезъ наеманъ трудъ. И тези именно наеманъ трудъ е коренната причина за

експлоатацията и угнетението на работниците, отъ една страна, и обогатяването на господаритъ, отъ друга.

Ний знаемъ отъ Економията, че цѣната на всѣка стока се опредѣля отъ работното време, похарчено за нейното произвеждане. Цѣната на работната сила, като на всѣка стока, се опредѣля отъ работното време, необходимо за нейното поддържане. Тѣи като работната сила не е нѣщо отдѣлно отъ самия работникъ, то количеството на нейната заплата се равнява на това работно време, въ което работникътъ може да искара най-необходимитъ сръдства за своето съществуване. Да рѣчемъ, че за купуване храна, дрѣхы и обуца на работника и на неговото семейство сж потребни 2 лева, които за да искара, той е принуденъ да продава своитъ работни рѣцъ на фабриканта. Този послѣдния купува работната сила на работника за едно време отъ 12 или 14 часа, а за възнаграждение му плаща за нея 2 лева. Продадената веднѣжъ работна сила е собственост на фабрикантина презъ цѣлия денъ и той може да се распорѣжда съ нея, както иска. Произведенията, които сж плодъ отъ 12—14-часовия работенъ денъ сж собственост не на тези, които ги произвежда, а на тогава, който е владѣтел на оръдията на трудътъ, на суровия материалъ и на всички други сръдства, необходими за произвеждане на стокитъ. Да рѣчемъ, че работникътъ работи въ нѣкоя голѣма работилница, гдѣто се шиятъ дрѣхы съ най-усъвършенствуванни машини и на денъ може да искара една дрѣха, която струва 30 лева. Ако извадимъ отъ тѣхъ 20 лева за цѣлата на материалъ, употребена за дрѣхата и 2 лева за изтѣряване на машинитъ, за конци, копчета и други дреболии, оставатъ още 8 лева. Тѣзи 8 лева не сж нищо друго, освѣтъ цѣната на трудътъ, похарченъ за изработването на дрѣхата. Но за тези трудъ господаря е платилъ само 2 лева, а 6 лева е задържалъ за себе си, за своята си кесия. Тѣзи пари, които теи несправедливо засвоива и които сж изворътъ на неговото богатство, сж плодъ отъ незаплатения работнически трудъ. Работникътъ е изработилъ 8 лева за 12 часовъ трудъ, но той получава 2 лева, сиречъ четвъртината отъ всичката неща. Неговото възнаграждение е цѣната на 3-часовъ трудъ сирѣчь, на четвъртината отъ това време, което е употребилъ за изработване на цѣлото произведение. Тѣи щото отъ всичкитъ 12 часа, работникътъ е работилъ 3 часа за себе си и 9 часа безплатно за господаря си, и презъ това работно време му е подарилъ 6 лева. Ако господарятъ имаше 20 такива работници и ако всѣки му изработване по 6 лева, то неговата печалба на денъ ще се равнява на 120 лева.

Ето гдѣ е тайната на богатствата. Ето какъ и отъ кого се създаватъ тѣ и какъ и отъ кого се присвояватъ. И колкото повече се усъвършенствуватъ машинитъ, толкова по-малко време се изисква за произвеждане на необходимитъ за работникътъ нѣща. Тѣи щото той по-малко време работи за себе си, за своята заплата, а по-голѣмата частъ отъ работния денъ работи

даромъ на капиталиста, за да уголѣми богатствата му. Печалбата на капиталиститъ, това е незаплатения трудъ на работниците и, колкото повече часове тѣзи послѣднитъ работятъ, толкова е по-голѣма печалбата на първитъ.

Съ усъвършенствуването на машинитъ печалбитъ на капиталиститъ постоянно се увеличаватъ, а заплатитъ на работниците до безкрайност се намаляватъ, тѣи щото, вмѣсто благодарение за човкчеството, тѣ се явяватъ като сръдство за експлоатация и угнетение, при сегашната капиталистическа наредба. Благодарение тѣмъ, днесъ се произвеждатъ грамадни богатства, които могатъ да удовлетворятъ пуждитъ на всички членове отъ обществото и да ги направятъ здрави, сити и образовани. Но сегашната наредба, основана на системата на наемния трудъ, на експлоатацията, прави това невъзможно. Тя е коренната причина на бедността и на всички обществени злини, които произлизатъ отъ нея. Само тогава може да се присеши изворотъ на експлоатацията и угнетението, когато всички сръдства за производство (машинитъ, фабрикантитъ, земята) се обърнатъ въ обществена собственост. Когато всички почнатъ да работятъ и да се ползуватъ отъ плодетъ на общия трудъ. И това именно искатъ социалиститъ.

М. Х. Иванова.

ЕВОЛЮЦИЯТА И РЕВОЛЮЦИЯТА.

отъ Г. Плехановъ*).

Сегга на Западъ съществува, както е извѣстно, революционното движение на пролетариата, работническата класа, която се стреми къмъ своето економическо освобождение. Пита се, сполучиха ли теоретическитъ представители на това движение, т. е. социалиститъ, да съгласятъ своитъ революционни стремления съ нѣкоя колко-годъ удовлетворителна теория за общественото развитие?

На тоя въпросъ, безъ двуумѣние, ще отговори утвърдително всѣкой, който има макаръ какво-годъ понятие за съвременния социализмъ. Всички сериозни Европейски и Американски социалисти се придръжатъ о ученето на Маркса, а кой не знае, че това учение е, преди всичко, учение за развитието на човѣшкитъ общества? Марксъ бѣше горѣтъ привърженикъ на „революционната дѣятелностъ“. Той дълбоко съчувствувахе на всѣко революционно движение, отправено противъ съществуващитъ днесъ обществени и политически наредби. Можемъ, ако некаме, да не сподѣляме тия токова

*) Тѣи статия е едно извлечение отъ книгата на извѣстния руски социал-демократъ Георги Плехановъ „Новый защитникъ самодержавия или горе г. Тихомирова“.

„разрушителни“ симпатии; но, разбира се, отъ тѣхното съществуване не може да се прави още заключение, че въображението на Маркса бѣше „фигурирано (обърнато изключително) на насилственитъ преврати“, че той забравяне за социалната еволюция, за бавното, постепенно развитие. Марксъ, не само че не забравяне за еволюцията, но, напротивъ, откри много отъ най-важнитъ ѝ закони. Въ неговий умъ историята на човкчеството се сложи за пръвъ пътъ въ една стройна, нефантастична картина. Той пръвъ показа, че *економическата еволюция води къмъ политически революции*. Благодарение на него, съвременното революционно движение получи ясно опредѣлена цѣль и строго изработена теоретическа основа.

Историята не прави скокове! Това е съвършено вѣрно. Но вѣрно е, отъ друга страна, така също и това, че историята е направила до сега много „скокове“, е извършила масса насилствени „преврати“. Примѣритъ отъ такива преврати сж безчисленни. Какво означава това противорѣчие? Означава само това, че пързото отъ тия двѣ положения не е формализирано (искавано) съвсѣмъ точно, а за това и се разбира криво отъ много хора. Трѣбваше да се каже, че историята не прави неподатливи скокове. Ни единъ скокъ не може да се извърши, безъ да има дъ това достатъчно причини, които се коренитъ въ предшествающия го върежъ на общественото развитие. Но тѣи като това развитие никогга не се замира у прогресирующитъ общества, то, може да се каже, че историята се постоянно занимава съ подготвянето на скокове и преврати. Тя прилѣжно и безъ удълнения върши тая работа.

Тя работи бавно, но затова резултатитъ отъ нейната работа (скоковетъ и политическитъ катастрофи) сж неотстраними и неизбежни.

Бавно се извършва „измѣненето типа“ на французската буржуазия. Буржуата отъ епохата на регенството не прилича на буржуата отъ времето на Людовика XI, но изобщо той все-накъ си оставаше вѣрежъ на типа на буржуата отъ старата наредба. Той стана по-богатъ, по-образованъ, по-визнателенъ, но не пресана да бѣде голѣгъ (разночинецъ), който на всѣкъдъ и всѣкога трѣбваше да струва нѣкъ на аристократа. Но ето че настѣжи 1879 г., буржуата гордо вдига глава:

КОМУНИЗМА

и

Економическата Еволюция

отъ Полъ Лаварна

(Продължение и край).

Исарството, напр., е навсѣкъдъ — и въ търговската камца, и въ банката, и въ министерството — еднакъво затѣлююща и унижителна за човкчическата личностъ работа. Но служащитъ на държавата се поне възнаграждаватъ малко по-добре отъ фонекционеритъ въ търговията и промишлеността; затова въ всички капиталистически страни стремлението къмъ държавни служби е много силно. Въ Англия, гдѣто магията (силно стремление) къмъ държавнитъ служби е тѣи голѣма, гдѣто тѣзи служби сж най-голѣмата гордостъ, всички смѣло отбѣлѣзватъ на визитнитъ си карти своитъ титли: единъ ливнатъ „служащъ при министерството на финанситъ и поцитъ“, други — „служащъ при посолството“ и т. н.

Не, фонекционаризмътъ не съществува само въ държавнитъ бюра (канцеларии): той се срѣща

при едрото производство на всѣкъдъ: слѣдователно, вий не можете унищожи фонекционаризмътъ, тая най-умразна за васъ вещь, даже и тогава, когато унищожите държавата. Само ний, коммуниститъ, можемъ да го унищожимъ. Когато тия коммунални производителни организми, които сега сж въ частни рѣцъ, станатъ принадлежност на цѣлия народъ, ще се отдадатъ на работническитъ синдикати (дружества), предъ които ний расправите за английскитъ работнически съюзи, като ги хвалите до бога. Но вий ги хвалите сега, защото ний сме въ Франция; но ако вий мислено се повърнете на 20 год. назадъ, вий ще видите тия сжщитъ Тредъ-юниони (работнически съюзи) да се нападатъ жестоко, макаръ че не тѣи както нийнитъ французски синдикати — въ Англия. Принудени сме да ги считаме, тѣ сж вече станали, за реакционенъ (назадничащъ) елементъ, — ето защо отъ тѣхъ се въсхищаватъ толкова английски държавни маже: съ тѣхъ си служатъ въ своитъ политически пужди — г. Гладстонъ и либералитъ, които умѣятъ да нѣятъ въ време на изборитъ *legendi* за старитъ Тредъ-юниони.

Когато, казвамъ, голѣмитъ производителни сжчича станатъ собственост на цѣлия народъ, тѣ ще се отдадатъ на организиранитъ работници. Тогава не ще има вече фонекционери, наблюдатели на

дѣйствиа въ интереситъ на нѣколко привилегировани, ще има само съединени въ асоциации (общества) работници, отъ които всѣкой изпълнява своята роль и знае, че продуктъ на негова трудъ му принадлежи цѣлъ.

Вий казвате, че недостатѣкътъ на коммунистическата наредба е токъ, че ти убива човѣшката енергия, отслабя индивидуалната (личната) дѣятелностъ; всѣкой се набѣга на събѣдтъ си, понеже плодетъ на трудътъ принадлежатъ на всички. Но това именно и става въ капиталистическото общество. Днесъ капиталиститъ знаятъ много добре, че плодетъ на тѣхний трудъ не имъ принадлежи, че тѣ получаватъ само една малка частъ отъ тѣхъ подъ видъ на работна заплата, а най-тѣстата частъ взематъ капиталиститъ. Въ коммунистическото общество, наопаки, всичко произведено, веднѣжъ удовлетворени общественитъ пужди, ще имъ принадлежи.

Несъмѣнно е, че работника при капиталистическото производство е привързанъ къмъ своята работилница; той си остава тамъ, гдѣто се е родилъ, само благодарение на военната служба нѣкоя излизатъ отъ сръдата, въ която сж се родили. Защото, ако тѣ напуснатъ своята работилница, гладътъ, и безработицата ги сполѣтватъ; тѣ сж тѣи при-

наватъ се още пѣколко години и той
господаръ на положението, но по
тъвъ начинъ той стана такъв! —
ръки кръвъ“, съ грѣмътъ на ба-
битѣ, „трѣсъкътъ“ на барути, ако
на динамита, неоткритъ още до това
еме. Той принуди Франция да пре-
ра сѣщиски „периодъ на разруше-
те“, безъ да се гриже ни най-малко
това, че съ време, може би, ще се
мѣри педантъ, който ще обия на-
стевенитѣ преврати за „погрѣшна
инициация“.

(Слѣдва)

ИЗЪ ОБЩЕСТВЕННИЯ ДНЕВНИКЪ

Измѣненіето на Конституцията и нашитѣ вѣст-
ни. — Народа и демократичната интелигенция.
Разликата между демократитѣ и социаль-демо-
кратитѣ. — Консерваторството на „Балканска Зора“
измѣненіето на Конституцията.

Измѣненіето на Конституцията днесъ
нимава всички наши вѣстници. Миѣния-
та изказани въ тѣхъ върху този въпросъ
е раздѣлятъ на двѣ: едни сѣ противъ,
други за измѣненіето. Повечето отъ ония,
които сѣ противъ измѣненіето на Консти-
туцията, излизатъ отъ тази гледна точка,
че сега не му е времето, защото нашата
държава се намира въ ненормално поло-
жение. Тѣ посочватъ на печалнитѣ факти,
които се извършва у насъ и грознитѣ
впечатлѣния отъ които още сѣ прѣсипи въ
главитѣ на напашенитѣ български граж-
даие. Нашитѣ граждание отдавна сѣ забра-
вили, що е свобода на словото, на миѣния-
та, на събранията и митингитѣ. А за из-
мѣненіето основния законъ въ една страна
иска се свободно изражение волята на на-
рода. Днесъ народа не може да направи
това: трѣбва да му се даде време и въз-
можностъ най-напредъ да се успокои, да
се отърси отъ впечатлѣния, които скова-
ватъ ума му, да заживѣе единъ нормаленъ
животъ, че тогава да се мисли за бутане
на Конституцията.

Такава е гледната точка на противни-
цитѣ на измѣненіето. Не трѣбва да се
бута Конституцията, защото времето е не-
нормално, защото отъ не здраво нѣщо не
може да се очаква здравъ плодъ. Така ми-
слитъ мнозина. Пълно изражение на тия
миѣния намираме въ единъ отъ броеветѣ
на в. „Черно Море“, изложени въ една
статия, голѣма колкото вѣстника. Впрочемъ,
ненормалността на времето у противни-
цитѣ се являва единъ отъ аргументитѣ. Въ
сѣщностъ, тѣ сѣ противъ всѣкакво бутане
на Търновската Конституция, ако ще би
и въ прогресивенъ смисълъ. Поне така се
изказва авторитѣ на спомянатата статия
въ „Черно Море“. Но ний мислимъ, че въ
това отношение той сѣ противорѣчи. Отъ
една страна той казва, че нашия народъ,
отъ дългогодишното робство подъ турското
яго, не умѣе да се ползува отъ правата,
които му дава Конституцията, а отъ дру-
га страна, той не иска бутаніето на една
Конституция, отъ която народа не извлича
полза. При всичко че ний не сме демокра-

ти, а социаль-демократи, но въ този слу-
чай ний сме принудени да се застъпимъ
за бѣдни народъ, върхъ гърба на когото
стотарватъ всички кривни дърва. Авторитѣ
на казаната статия иска да каже, че на-
шия народъ малко е живѣлъ политически
животъ и не се е въспитавалъ въ свобода-
тата, та за това той не осѣща ползитѣ
отъ нея. Това е право. Но кривъ ли е на-
рода? Нашия народъ е такъв, какъто е
всѣки народъ въ неговото положение. Всѣ-
ки единъ народъ, който се състои отъ дре-
бни производители, на когото организацията
се основава на дребното рѣчно производ-
ство, такъвъ народъ всѣкога малко иска
да знае за политическитѣ събития, които
се извършватъ наоколо му. Той се бои
отъ всѣко политическо движение. Причи-
ната на това е економическата му органи-
зация. Отъ такъвъ народъ не може да се
очаква нѣкаква политическа или обществен-
на инициатива. Него може да размърда
само движението на нѣкой класа, по-ре-
волюционна отъ него. Ясно е, че народа
не е кривъ, дѣто не може да се ползува
отъ Конституцията, а е крива неговата е-
кономическа организация. Да се измѣни
така, щото да се извади „народа“ отъ
неговия страхъ отъ всѣко движение и по-
литическа безразличностъ и да се измѣни
въ негова полза — това искатъ социаль-
демократитѣ. Но обратно: да се запази тази
економическа организация на нашия на-
родъ — искатъ демократитѣ отъ родъта на
спомянатия авторъ. Но въ такъвъ случай
тѣхния демократизъмъ се являва по-страшенъ
отъ всѣкакъвъ видъ консерваторствъ. Пита
се сега, единъ интелигентенъ човекъ,
който има претенцията на народенъ до-
брожелателъ, какъвъ трѣбва да бѣде —
демократъ ли, или социаль-демократъ?

По-нататъкъ. Отъ сѣщата статия се
вижда, че авторитѣ сѣмѣта за сила, която
може да размърда „народа“, нашата ин-
телигенция. Но тя е бѣдна, а за това за-
висима отъ властита. А ако бѣше тя бо-
гата, не нѣмѣе да бѣде за „народа“, а за
богатата класа, на която принадлежи.
Но тогава кому е потребна Конституция-
та и защо да не се измѣнива? За кого
се пишатъ тия дълги статии противъ из-
мѣненіето и? Нѣма за кого: „народа“ е
индиферентенъ, а интелигенцията зависима.

Въ такива оскисходни противорѣчии па-
да нашата демократическа интелигенция.
Разликата между нашитѣ демократи отъ
рода на автора на предметната статия и со-
циаль-демократитѣ е тази, че демократитѣ
се боятъ отъ всѣкакво измѣненіе, отъ всѣ-
ко размърданіе: било политическо, било
економическо. Социаль-демократитѣ, на-
противъ, отиватъ сѣмѣло срѣщу всѣко по-
литическо и економическо движение. Демок-
ратитѣ сѣ вѣрни изразители на дребно-
буржуазната класа, на нейнитѣ интереси
и стремления. Социаль-демократитѣ, напро-
тивъ, сѣ изразители на революционната клас-
са, която и създава економическата ево-
люция, економическото, а съ него и поли-
тическото размърданіе на нашата страна
— на работническата.

Нежеланието да се бута Конституцията
у демократитѣ се основава именно на стра-
ха отъ всѣко размърданіе. И наистина, ако

вникнемъ добръ въ тѣхнитѣ доводи противъ
измѣненіето на Конституцията, ще видимъ,
че тѣ проистичатъ отъ страха да не се
размърда цѣлата стара организация на
нашето общество, която въ сѣщностъ от-
давна е размърдана. Впрочемъ, трѣбва да
кажемъ и това, че тѣхния страхъ се по-
крива съ това добро чувство, че при-
етитѣ отъ Народното Събрание измѣ-
неніи ще размърдатъ цѣлата основа на
нашата държава и ще бѣдатъ твърдѣ она-
сно нѣщо за народа. Но не е мѣчно да
се види, че това чувство, което проистича
отъ страха, тутаки се обръща у повечето
демократи на не добро чувство, щомъ за-
говоримъ за измѣненіи на Конституцията,
които могатъ да разширятъ правата на
народа и да ги гарантиратъ отъ потъп-
кване. Че това е така, можемъ да видимъ
отъ сѣщата статия. Защо въ такъвъ слу-
чай трѣбва да бѣдемъ по-напредъ демо-
крати?

Впрочемъ, да бѣде човекъ демократъ
или социаль-демократъ, зависи отъ много
условия. Най-главно това зависи отъ усло-
вието — признава ли човекъ законитѣ на
економическата еволюция или не, и какъ
ги разбира. Непризнаването на тия за-
кони или недостатъчното имъ разбиране
може да направи човекъ демократъ, ко-
ито постоянно ще пада въ противорѣчии,
отъ които ще излиза съ такива безми-
слени виковѣ: „по-напредъ да бѣдемъ де-
мократи!“

Както и да било, но сега вече нѣма
въпросъ за неутаніе на Конституцията.
Законопроектъ за измѣненіето на Консти-
туцията е приетъ вече и има въпросъ са-
мо за измѣненіето ѝ. Но въ какъвъ смис-
лъ? Отговоръ на това питаніе ни дава
писаното отъ ония, които сѣ за измѣненіе-
то. Но и тука миѣнията се раздѣлятъ на
двѣ. Едни сѣ за измѣненіето, предложено
отъ правителството, другитѣ за едно из-
мѣненіе, което повече разширява права-
та на нашитѣ граждание и повече ги га-
рантира отъ потъпкване. Не ще ѝ дума, че
на първото миѣние сѣ правителствениитѣ
вѣстници, на чело на които сѣ вѣстника
„Свобода“. Какъ мотивиратъ тия вѣстни-
ци своитѣ миѣния, вече е добръ извѣстно.
Между друго, в. „Свобода“ казва, че пред-
лаганитѣ измѣненіи не посягали на об-
щитѣ правоудопитаніе и на свободата. Не
ще и дума, че тѣ направо не посягатъ на
послѣднитѣ. Но не е мѣчно да се види, че
тѣзи измѣненіи намаляватъ до най до-
лния степенъ гаранцитѣ, че общото класо-
подаване и свободата нѣма да бѣдатъ
накривявани и не ще бѣдатъ единъ денъ
свѣсѣмъ потъпквани. И за каква свобода
може да се говори при сѣществуване-
то на „закона за печата“, наложень отъ
консерваторитѣ върху българското слово?
Очевидно е, че при нѣзаніето свобода на
печата тѣзи измѣненіи много лесно могатъ
да лишатъ гражданитѣ свѣсѣмъ и отъ дру-
гитѣ права на Конституцията. Аргумента-
цията на в. „Свобода“, съ която убѣж-
дава своитѣ читатели и своитѣ противни-
ци въ противното, сѣ толкова проста и
лесно разбираема, щото нѣма нужда да се
говори върху тѣхъ.

Свѣсѣмъ друга е работата съ в. „Бал-

кан. Зора“. Този вѣстникъ захвана отъ
дълбоко да разглежда въпроса върху из-
мѣненіето и скоро нѣма да изкаже окон-
чателното си миѣние. Какъ ще свѣрши ти
ще видимъ. Но отъ писаното до сега и осо-
бенно отъ писаното и въ послѣдния брой
за намаленіето числото на народнитѣ пред-
ставители, се вижда, че ти принципиално е за
измѣненіето и даже за едно консервативно
измѣненіе. Въпросъ за намаленіето число-
то на народнитѣ представители, както и
за законодателния периодъ е твърдѣ ва-
женъ, и отъ миѣнията, изказани по този
пунктъ, може да се види отъ какви идеи
се въдопечелива человекъ. Въ това отно-
шеніе редакторитѣ на „Б. Зора“ дойдоха
да докажатъ своето консерваторство, по-
крито съ всевъзможни блага фрази.

Редакторитѣ на „Балк. Зора“ не сѣ до-
волни отъ намаленіето числото на народи,
представители, предложено отъ правителст-
вото. Тѣ искатъ да се намали то на 100
души. Като гаранция, че тия сто души
народни представители по-добръ ще управ-
ляватъ страната, препорѣчватъ „образо-
вателния цѣлъ“. Този въпросъ тѣ поди-
гаха преди. Ний на друго мѣсто тогава го-
ворихме, до колкова е несъстоятелно гле-
дището имъ. Преди всичко, „Балк. Зора“
сѣмѣва образоваността съ учеността. Ти
мисли че сто души „образовани“ хора
много по-добръ ще нареждатъ работитѣ,
отъ колкото 300 „не образовани“. Но какъ
възразитъ редакторитѣ на „Б. Зора“
подъ думата образованъ человекъ? Чело-
вѣкъ може да знае на прѣсти Конститу-
ционното право, да бѣде дѣкой специалистъ,
по нѣкой клонъ на науката, по това още
не ще рѣче, че е образованъ, че е честенъ,
че не е егонецъ, че не е въртъгъ реакцио-
неръ и т. п. А за жалостъ повечето „обра-
зовани“ хора сѣ такива. „Балк. Зора“
мисли, че ний нѣмаме достатъчно чисто
„образовани“ хора, за да се избиратъ 300
души представители. Нашата „интелиген-
ция“ се погътила отъ чиновничеството
и за това трѣбвало да се намали числото
на народи, представители до сто, за да
могатъ да се избиратъ само „образовани“.
Но каква гаранция има, че тѣзи 100 „о-
бразовани“ ще бѣдатъ и добросѣсѣтни
и не себелюбиви? Каква най-подиръ га-
ранция ни дава „Балк. Зора“, че и 100-тѣ
души нѣма да бѣдатъ отъ най-низкитѣ въ
правственно отношение елементи на „обра-
зованитѣ“? Положително никаква, а само
единъ предположеніи, на нищо не основа-
ни. А между това нашия народъ всѣкога
е доказвалъ, че той, когато му даватъ сво-
бодно да си избира, е избиралъ всѣкога
по-добритѣ елементи. Нѣма доказателства
за противното. Тогава, защо е намалене-
то числото на народ, представители? Оче-
видно е, че то може да проистича отъ чистъ
партизански мотиви, отъ безсиліето на
едни да се докопатъ до властита, и отъ
страха на другитѣ да не ѝ изгубятъ. Съ-
кращеніето числото на народнитѣ предста-
вители е явно вредно измѣненіе; то скра-
тивя гаранцитѣ за едно по-добро и по-
справедливо управление на народа.

Нескреннитѣ приятели на народа не мо-
ратъ да искатъ такава едно измѣненіе.
Ползата на народа изисква свѣсѣмъ про-

вързани къмъ работнищата, както дървото къмъ
землята, на която е израсло.

Въ бѣдѣщото общество, тѣ както ний го раз-
бираме, ще се опредѣли колко трудъ е необходимъ
за произвежданіето на всичко нужно за пълното
удовлетворение на всички потребности. (Прекъс-
ваніи).

Днесъ се опредѣли много точно колко жито
трѣбва на годината за исхраняването на цѣлата
страна; още по-лесно ще бѣде да се опредѣли кол-
ко обща ще трѣбватъ за обуването на всички
крака въ Франция напр., (Екскламации).

Той трудъ ще се раздѣли между всички спо-
собни за работа членове отъ обществото и ще се
опредѣли по колко часа трѣбва да работи всѣкой,
за да може да се ползува свободно отъ всички
богатства, създадени отъ трудитѣ на всички. Тога-
ва само человекъ ще бѣде свободенъ въ обще-
ството; ще може да пактува, да се мѣсти, когато
иска, отъ едно мѣсто на друго и да мѣнява по-
стоянно занятіето си: по-напредъ трѣбвало да се
работи цѣли години, за да се изучи единъ занаятъ,
а сега, при работеніето съ машини, той се изуча-
ва за нѣколко мѣсеца. Всички вий, които ете тука,
ще се научите да пишете съ машина въ единъ мѣ-
сецъ отгорѣ, макаръ и да не ете хващали до сега
пила, а сѣдѣ извѣстно, така сѣщо кѣсо време, да

прѣдете и тъчете (Смѣхове). Единственний занаятъ,
който ще сѣществува за въ бѣдѣще, ще е тоя на
механиктѣ; человекъ ще може да обикаля единъ
сѣдѣ други всички занаяти, които ще принесе най-
голѣма полза на неговото физическо и душевно раз-
витіе. (Екскламации).

Вий протестирате? Но това именно и прави
американската раса, отъ която вий се въспита-
вате, да стои по-горѣ отъ всички останали раси
въ Америка: работницитѣ отъ Фаръ Вестъ сѣ изу-
чили много занаяти и изучаватъ непрестанно нови.
Това преминаване отъ единъ занаятъ въ други е
най-доброто срѣдство за развитіето на мозъкътъ,
на личността. Само въ коммунистическото общество,
прочее, человекътъ, отърванъ отъ грижитѣ на ин-
дивидуалния собственикъ и принуденъ да извършва
своята общественна длъжностъ, за да има право
да се ползува отъ благодѣянията на обществото,
ще може да пактува свободно отъ Сѣверъ на Югъ,
да преминава отъ прѣдѣлницата въ земледѣлнето
или въ всички останали занаяти и да развива безъ
мѣжа своята личностъ.

Въспитаніето на умътъ, за което г. Демоненъ
говори, е мъртва буква (не сѣществува) за работ-
ницитѣ — сѣрбѣно е да се говори — защото работни-
ка, който е прекаралъ 10 часа въ каторгата на
капиталиста не може да отиде да слуша рѣчьта на

нѣкой ученъ: умората го убива и той заспива. Над-
работницата за капиталиста затъпява работницитѣ
въ промишленитѣ центрове.

Вземете, — това всѣкой може да потвърди, — на-
роднитѣ нѣсни отъ срѣднитѣ вѣкове, вземете тия
на странитѣ, като Руссия, капиталистическото про-
изводство още не се е уредило, и вий ще видите
какви чудесни поеми сѣ тѣ. *Илиада* (стара грѣц-
ка поема), най-чудесната епопея на човѣчеството,
е само сборъ отъ народни нѣсни.

Идете въ сѣвѣрнитѣ департаменти (окрѣзи),
вземете жакнитѣ нѣсни, които тамъ можете да чуй-
те и вий ще оцѣните грамадната разлика, която
отдѣли майсторитѣ въ коммунистическитѣ общества
отъ пролетариатътъ, който е за оплакване при
капиталистическото производство. (Ржкопѣтсканіи).

Ако вий, наистина, мислите за развитіето на
човѣческата личностъ, — искайте унищоженіето на
капиталистическата собственостъ, която притиска
човекътъ.

Превелъ отъ френски:

Пѣтковъ

тивни на правителствения измѣненіи и на измѣненіята, които предлагатъ редакторитѣ на в. „Бал. Зора.“ Полезно ще е за народа измѣненіето на Конституцията въ такъв духъ, щото да се гарантиратъ правата му и да му дадатъ възможностъ да живѣе единъ по-свободенъ животъ. Такива един измѣненіи се предлагатъ и въ в. „Черно Море“ отъ „пѣкой си Т.“ Въ предидущитѣ броеве на нашия вѣстникъ писахме, какви измѣненіи сѫ полезни за народа. Ний ще имаме случай да пишемъ още. По обидването на тия измѣненіи записи отъ работническата класа и до колкото ти съзнава, че безъ политически права не може никакви економически подобрѣния да извоюва. Задачата на българската социал-демократическа партия съставлява — да развие въ нашата работническа класа съзнанието, че безъ политическа сила никакви преобразованіи не може да поправи нито за въ свой полза, нито за въ полза на народа.

Д. Б.

МАЛКА КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ.

Д-ру, СОФИЯ. Другата статия оставена за коментаръ. Нашите нѣщо по текущитѣ въпроси.

Касиеру на Габровската мѣстна дружина. Паритѣ получени, също и бѣлѣжкитѣ, отъ които ще се въсползуваме. Здравѣйте! Съобщаваме тазива свѣдѣния по-често.

Г-ву, ВИДИНЪ. Исканитѣ броеве отъ вѣстника испратихме.

Д. СЛИВЕНЪ. Чакаме общинитѣ свѣдѣния.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ

ВЪ БЪЛГАРИЯ

ПЛОВДИВЪ

Нашия градъ е извѣстенъ като голѣмъ, първостепененъ, търговски и многолюденъ градъ. И това е право. Тука повечето хора отъ богата и сѣбѣйна рѣка, на даже и отъ подолу отъ сѣбѣйна рѣка пѣкагъ обичатъ раскошеството и празнесловието, повечето се интересуватъ отъ нападения и критикувания и то не намѣсто, безъ да му поразмислятъ, по-нататѣкъ за другитѣ, които пѣматъ на-сѣщия и за по-нататѣшното подобрѣние на общественитѣ наредби. Никой, разбира се, не иска и да виникне добръ въ причинитѣ, отъ които положението имъ става катадневно по-лошо, нито извъ никой не мисли за начина, съ който може да се доде до едно по-сѣбѣтно бѣдѣще. Преди имаме наистина, единъ двамъ души, които работѣха най-много между нашитѣ занаятчи да ги отклонятъ отъ безполезнитѣ критикувания и развѣччания и да имъ покажатъ истинскитѣ причини, отъ които положението имъ се влошава, като прѣскаха по между имъ социалистическия идеен. Но, отъ като оставиха градѣтъ ни, днесъ социалистическото движение тука поотслабна. Не че нѣмаме тука социалисти. Имаме ги. Но за социализма много малко на даже и нищо се не върши. Тука сега нѣмаме никакви социалистически събрания, никакви общи разисквания и т. н.

А сиромашията въ града си я има по извѣстни, разбира се, причини. Макарь и да имаме доста богати хора. Сиромашията отъ денъ на денъ се уголѣнява. Много хора мажно си намиратъ прехраната. На площада „Джумай“ на града, всѣкой денъ можете да видите по пѣколко души, които чакатъ на пѣкаква работа, по не могатъ да намѣрятъ. Нашитѣ занаятчи, както се вижда, отъ всички страни отпадатъ, а пѣкъ капиталиститѣ (богатитѣ) сѣ по-вече и по-вече се въздигатъ и обогативатъ. Тукъ ще поговоря отъ къмъ запаятчиитѣ само за печатаритѣ-словослагателитѣ. Преди пѣколко мѣсеца ний словослагателитѣ въ града ни, се бѣхме събирали пѣколко пѣти, съ пѣлъ да обмислимъ за съставянето на едно работническо дружество за взаимно спомоганіе. Подиръ пѣколко събрания рѣшихме, щото да се състави едно дружество подобно на „Софийското типографско дружество“ за взаимно спомоганіе. Но устава на това дружество никому не бѣше извѣстенъ и за това мислѣхме да пишемъ до предѣдателя на Софийското дружество да ни испрати уставъ. Но преди ний да пишемъ до предѣдателя, въ града ни пристигна едно интересующе се отъ тѣзи работи лице, у когото имаме уставъ и ни го даде. Слѣдъ получаването на устава ний се събрахме пѣколко пѣти и рѣшихме да съставимъ отдѣленіе отъ софийското „типографско дружество“. И дѣйствиетелно, рѣшението се прие единодушно. Дружеството се състави, избра се привременно настоя-

телство, което да ръководи дѣлата до като ни се испратитѣ отъ софийското дружество надлѣжитѣ книжа. Писахме до предѣдателя да ни испрати уставъ и др. книжа и очаквахме кой часъ да ги получимъ. Писахме презъ Май, а той ни отговори презъ мѣсецъ Септемврий и то безъ да испроводи исканитѣ нѣща, като казваше въ писмото си, че наскоро пѣлъ да ги испрати по тѣхний касиеръ. Чакахме още много време, настана Декемврий, и най-сетѣ пѣдучихме слѣдното писмо, което, съ извѣщеніе, публикуваме:

„Понеже по пѣкои причини (какви сѣ тѣ?) закъсѣхмъ да Ви испроводимъ нуждитѣ книжа за водение отдѣленіето Ви, то съ настоящото Ви явивамъ, че настоятелството въ засѣд. на 18-й того рѣши да ви се удовлетвори желанието. Затова пригответе членовѣтъ си, че съ съставянето на новата 1893 год. ще почнете вече да функционирате, и ще ви се проведатъ въ скоро време нужнитѣ книжа, уставъ и пр. Всичко ще получите по пощата въ скоро време“.

Има се надѣжда, по до кога ще чакаме?!...!

Въ това отдѣленіе (дружество) влизаха туко-рѣчи всички словослагатели на тукашнитѣ печатници. Но изаніе и такива словослагатели, разбира се, които подбутнати отъ вѣтъ и отъ собственния си егонизмъ, се мажеха да попречатъ на съставянето на дружеството, както ги има и сега. Този фактъ е печаленъ по е фактъ. Пѣкои отъ работничитѣ, които вземаха най-живо участие въ работитѣ на дружеството, сега сѣ отчаяни. Другъ пакъ ще ви пиша на подробно върху отношенията на пѣкои тукашнии работници спрямо дружеството. Но за сега тукашното отдѣленіе отъ „типографското дружество“ е раздвоено. Обаче има и членове, които не сѣ се отчаяли съвсѣмъ. Между това, ако софийското дружество побързае да одобри нашето предначинаніе, може би, пѣше много да насърчи всички тукашнии печатари-словослагатели. Чудно е, наистина, че софийското „печатарско дружество“, намѣсто само да подкани работничитѣ и да ги насърчава къмъ едно сдружаваніе, къмъ единъ български словослагателски съюзъ за взаимно спомоганіе и за защита на свѣтитѣ интереси, чака да го подканватъ отдѣлитѣ работници и слабитѣ още работнически дружества, и съ това ги обезкуражава. Жално!..

Павелъ Т. Стояновъ,
словослагателъ.

ТЪРНОВО.

Господине редакторе,

Настоящата ни дописка се отнася до всички работници — словослагатели изъ провинцията. Молимъ, дайте и мѣсто въ една отъ колонитѣ на вѣстника си.

Братъ словослагатели,

Ний всички, които носимъ това име, принадлежимъ на оная частъ отъ обществото, която се казва наемни работници. Ний сме принудени да продаваме свой трудъ на господаритѣ-собственици на печатницитѣ — и да се подлагаме на нан безбожна експлоатация. Ний вършимъ една тежка, продължителна и убийствена работа, за която получаваме една ничтожна заплата; при това, сме принудени да търпимъ всѣкаквъ произволъ и несправедливости отъ страна на господаритѣ. Волята на господаритѣ е законъ въ печатницата и ний сме принудени само да млчимъ и робски да се покоряваме. Всѣки денъ почти се случаватъ печални факти, на които работничитѣ се боятъ да дадатъ гласностъ отъ страхъ да не бѣдатъ испѣдени отъ работа.

Ний днесъ описваме единъ отъ многото факти, които често се случаватъ и които трѣбва да обърнатъ вниманіето на всички наши другари.

Ний сме двама другари, работници въ печатницата на Пана Ивановъ въ В. Търново. Едина отъ насъ биде повиканъ тази година телеграфически отъ господаря на печатницата, който го услови като словослагателъ за три години. Другия, тѣй също словослагателъ въ сѣщата печатница отъ 1889 г. Юний мѣсецъ, бѣше се условилъ отъ начало съ мѣсечна заплата 90 лева, но съ условие да се повиши платата на 10 лева една година слѣдъ постъпването въ печатницата. Господаритѣ не изпълни обиданіето си: по когато видѣ, че най-главнии работникъ напуща печатницата за неиспълнение условіето, съгласи се да направи мѣсечната заплата 100 лева. Но при всичкитѣ старания да се

сключи писмено условіе, господаритѣ не се съгласи, като каза, че нѣмало нужда отъ подобно условіе, тѣй като въ неговата печатница може да се стои до тогава, до когато самъ работникитѣ напусне работата.

Но ето че днесъ, когато работата въ печатницата се свърши, ний ставаме жертва на произвола на господаря. Безъ да зема предъ видъ, че единотъ отъ насъ е условилъ за три години, а другия му работи отъ 1887 год., господаря ни испѣрли днесъ на улицата безъ работа, защото нѣмало вече нужда отъ насъ въ печатницата. Ний посягъ зима сме испѣдени отъ работа и лишени отъ най-необходимитѣ сѣрдства за живѣние.

Но при сегашното положение на всички работници нѣма нищо чудно въ този печаленъ фактъ. Господаритѣ могатъ да постѣпватъ съ работничитѣ си както пѣтъ, защото нѣма кой да ги ограничи, нѣма законъ, който да покровителствува ограбенитѣ и експлоатирани работници, а, както казахме по-горѣ, — волята на господаря е законъ въ работницата или фабриката.

Не е само господи́нъ Пана Ивановъ, който постѣпва тѣй безчеловѣчно съ свѣитѣ работници, който, за да ги експлоатира колкото се може повече, употребява разни хитрости, като напр.: той често връща часовника 11 или 12 часъ надиръ, или, щомъ удари часа 12, той варочно сѣда въ печатницата ужъ да чете вѣстници, съ пѣлъ да задържи работничитѣ още 1/2 или 1 часъ на работа и ако пѣкой отъ работничитѣ напусне работата преди той да е позволилъ, то хиляди грубости се сипятъ върху нещастния работникъ.

Такова е положението не само на работничитѣ-словослагатели въ печатницата на Пана Ивановъ, но на всички почти словослагатели изъ цѣла България. Ний сме изложени на експлоатация, произволъ и несправедливости: нашата сѣдба е играчка въ ръцѣтъ на капиталиститѣ. Но това наше положение нѣма да се подобри до тогава, до когато ний млчимъ и не помислюваме даже за подобрѣние на свой животъ. Само съединенитѣ наши усилия могатъ да ни извоюватъ пѣкои права и да подобрятъ нашето нещастно положение.

Ето защо, като хора сѣ еднакви интереси, ний трѣбва да си подадемъ ръка и да се защищаваме противъ експлоатацията и угнетението. Ний трѣбва да си съставимъ дружества въ всѣки градъ, гдѣто има словослагатели, съ пѣлъ да се поддръжаме взаимно. Ако пѣкой отъ членовѣтъ остане безъ работа, то комитетъ на дружеството да бѣде длѣженъ да му търси работа и да го поддържа въ време на безработицата отъ каситѣ за взаимно спомоганіе. Ако ний имаме подобно дружество, то никой отъ насъ не пѣше да остава на улицата гладенъ, голъ и боенъ.

КНИЖАРНИЦАТА

на

Г. И. ПЕНКОВЪ и С-іе.

въ гр. КАЗАНЛѢЖЪ

Приема поднески за България на руския иллюстриранъ журналъ

„НИВА“

За пастѣпающата 1893 г. съ 12 тома мѣсечни сборници, съдържащи разни отборъ съчинения на знаменити писатели, съ единъ альбумъ съдържащъ 10 изидни акварелни картини, съ 12 парижски моди и 12 чертежи на рани шевове и кройки.

ЦѢНА 10 РУБЛИ

(26 ЛЕВА ЗЛАТНИ)

Желаящитѣ да получаватъ журнала отъ 1-и Януарій могатъ да побератъ съ поднескитѣ си най-късно до 15-и Декемврий т. г.

Доставитѣ се и цѣли изидно подвързани и неподвързани течения отъ истеклитѣ години, заедно съ принадлежакитѣ тѣмъ премии

ОТДѢЛНО САМО КАРТИНИ И АЛБУМИ,

Картини: по 6 и 8 лева

Албуми: (отъ 1891-92 г.) по 10 лева.

Освѣтъ всички руски, при горѣпомѣнатата книжарница се приемятъ поднески за България и на всички западно-европейски журнали, списания, вѣстници, газети и пр.

Шуменъ печатница „Основа“